

70 ГОДИНИ ОТ СМЪРТТА НА ИВАН (ЯН) – ВАЦЛАВ МЪРКВИЧКА
24.04.1956 -15.05.1938, ЖИВОПИСЕЦ И ИЛЮСТРАТОР
ДОПИСЕН ЧЛЕН НА БАН (1918)

Иван Мърквичка
Автопортрет

Роден в с.Видим при Дуба, Чехия. Художественото си образование получава в Академията за изобразителни изкуства в Прага като ученик на Антонин Лхота и в Мюнхенската художествена академия при Ото Зайц.

През 1881 г. по покана на Румелийското правителство Ив. Мърквичка идва в Пловдив и става учител в пловдивската мъжка, а после — и в девическата гимназия. Като главен политически и културен център на Източна Румелия Пловдив е оживен град, в който по това време работят П. Каравелов, К. Величков, Ив. Вазов, П.Р. Славейков, Ив. Славейков и др. В тази благоприятна среда, в която се дооформя неговия демократичен светоглед, като живописец Ив. Мърквичка отразява всекидневния бит на българина и в многобройни скици и композиции запечатва образа му от онова време — отначало обръщайки внимание предимно на етнографската страна, а по-късно и на неговия духовен свят. Тук са създадени двете му платна „Пловдивски пазар”, „Сакаджии”, редица портрети и мн. др.

През 1889 г. е преместен за учител в София. В 1896 г. след преодоляване на редица трудности е открито Държавното рисуващо училище в София (днес Национална художествена академия), което е заслуга на К. Величков, проф. Ив. Шишманов, Ив. Мърквичка и А. Митов. Мърквичка става негов пръв и дългогодишен директор и професор по живопис, като подготвя цяло поколение художници. Негови възпитаници са Цено Тодоров, Андрей Николов, Владимир Димитров — Майстора, Александър Божинов и др.

През 1893 г. Ив. Мърквичка организира заедно с проф. Ив. Шишманов, Б. Михайлов и др. първото сдружение на българските художници — Дружество за поддържане на изкуството в България (преименувано по-късно в Дружество на художниците в България). Редактира заедно с А. Митов първото българско списание за изобразително изкуство — „Изкуство” (1895-1899). Той има заслуги за развитието на почти всички живописни жанрове — битова, историческа, пейзажна живопис, портрети, натюрморт. Работи и в областта на илюстрацията и монументалната живопис.

Иван Мърквичка

Ръченица

В София са създадени най-ценните му платна: двете „Ръченици”, двете „Задушници”, „В кърджалийско време”, „Мъченици”, „Хайдути във вековната гора”, „Лазарки”, „Сватба в Родопите” и др. Работи декоративни платна за Мавзолея в Плевен, участва в стенописната украса на храм-паметника „Александър Невски” в София и др.

Ив. Мърквичка участва във всички изложби на Дружеството за поддържане на изкуството в България, в много международни изложби. Той получава международно признание - награден е със златни медали на Международното изложение в Париж (1900), в Сен Луи (1904) и др.

Творческият път на Ив. Мърквичка завършва в Прага, където се установява през 1921 г. и продължава да работи, като рисува портрети на чешки културни дейци.

„Чех по природа, Мърквичка стана българин по мисли и дела! Нашата страна стана втора негова родина, нашият народ — близък, роден! Мърквичка заживя с болките на българския народ, с неговите радости и борби за свободно изграждане на културния му живот, с мечтите му за пълно политическо обединение. Той стана български поданик и се нарече сам Иван!... [Той е] един истински българин по мисли и дела!“ [3, с. 44, 50].

Лит.: 1. Сто години БАН 1869-1969. Т.1. Академици и членове-кореспонденти. София, БАН, 1969, с. 452;

2. Енциклопедия на изобразителните изкуства в България. Т.2. София, БАН, 1987, с. 166-167;

3. Динова, Вера. 100 години от рождението на основоположника на българската битова живопис Иван Мърквичка. // Изкуство, 1956, № 4, с. 41-50.

Иван Мърквичка

Пловдивския панаир (детайл)

